

СПОМИН з КОНЦ-ТАБОРУ АВШВІЦ

В дорослому віці людського життя, багато ми навчилися, багато ми де вчому змінилися, життя це боротьба, але хто Бога і віру в серці має, цей здається багато легше може зносити цю боротьбу людського життя.

Пригадується мені Львів, роки 1943 і 1944, тюрма Лонського, твердиня німецького Гестапо, на вулиці Лонського. Туди Гестапо звозило всіх політ-в'язнів, а головню українських націоналістів, щоби там зломати сильну волю і духа любови до свого народу. Там кожного дня приїздив "чорний ворон", одних привозив, а других вивозив на кладовище.

здавалось окупантові що в тому є їхня перемога, щоби на тих кістках збудувати новітний райх, а в ньому тюрму народів, на їх власні батьківській землі.

Неможливо було навіть німецькому Гестапові вимордувати тих які ставили спротив їх задумань. В 1943 році, в містці Вересні, Гестапо приготувало великий транспорт всіх недобитків Лонського щоби вивести до конц-табору, де в'язні не десятками, ні сотками, ні тисячами, а мільйонами гинули на роботах, з голоду, холоду, висмаження побитого і зрученого їхнього тіла.

В таких умовинах знаходились ми українські політ-в'язні, і в таких умовинах я стрінув о. Юрія Ковальського та багато інших друзів. Окремою поставою вирізнявся о. Юрій, стрункий, високий, сукорлявого вигляду, з змішаним поглядом, мало до кого говорив, а все був зайнятий своєю думкою. Це був конц- табір Авшвіц.

Приходить мені на думку страхіття нашого мільйонного знищення. В'язні мали виконувати накази, чи радше задуми С.С.-ів, або яких інших наставників. Апелль - тобто збірка для обчислення в'язнів, це була одна з найважливіших точок. Мусіли всі стояти на дворі без огляду на погоду; буря, дощ, сніг чи громовиця, взутти, босии, оддертий, голодний, чи навіть тяжко хворий. А якщо котрийсь з С.С.-ів

12

недочислився, тобто забракло одного до рахунку, треба було вистояти дві або три години доки він не знайшовся. До апелю треба було доставити навіть тих які були замордовані на роботі. Вязні котрі ще мали силу мусіли їх нести на своїх раменах або тягнути їх як кусок дерева. Аж після апелю їх виписували зі стану числа вязьнів, а їхня тайка хліба була вже для їхнів катів.

Час до часу зменшували стан вязьнів якщо незадовільне число їх гинуло. Для німців Авшвіц це був табір до винищування їм непотрібного елемента. Тоді застосовували масову чистку, редукція числа вязьнів.

Після денної праці, апелю, і видання всіх наказів, переводили чистку в цей спосіб, що всі вязьні чергою по бльоках розбирались наго і переходили С.С.-ів комісію. Вони вирішали долю вязня в цей спосіб за показником С.С.-кої палички. Ті що вже були висмажені до краю сил і вже не могли добре ходити, ті йшли на вантажне авто, яке чекало, щоби вивезти їх до газових пещів. Це тривало цілу ніч і зі числа вязьнів 28,000, залишалось стан 20,000 чи менше. На їхнє місце привозили нових, які ще надавались до праці.

Таку чистку мені приходилось переходити три рази, а все мені на думці стоїть ця висока постать о. Юрія Ковальського, який зніким не говорив, а все був зайнятий шептанням молитов за нашу кращу долю.

Чистка ще відбувалась десяткуванням вязьнів. С.С. відчислював від одного до сто ряди вязьнів, які стояли квадратами десять на десять. Одну десятку забирали на бік під скоростріл де була приготована яма, де пізніше обливали їх газоліною і палили на костерах, бо печи крематорій не могли спалити всіх трупів. Це був млин смерти. Цей спосіб повторяли по кілька разів, взад і вперед ходили С.С.-и, і викрикували "RIVA", тобто вирівнювати.

В такій ситуації треба було мати здорові нерви. Мені прийшлося тримати одного вязня позаду себе двома руками за його одяг, який рішив втікати шукати рятунку, бо нерви його вже не витримували. "Уцекам уцекам" і вирвався з ряду, але його втеча довго не тривала, з вежі сторожі скосили його кулями під колючими дротами.

100

Ще відбувались знущання в цей спосіб, що заставляли в'язнів бігати на дворі на острих каміннях і при тому носячи пару шуфлів піску як тягар до невігоди бігу; хто неміг цього виконати то кидали його в бочку з водою при температурі нище зера, такому в'язневі вже життя не було.

При температурі нище зера на один чи десять центриметрів снігу треба було розібратись і винищувати воші, яких було мільйони в кожного в'язня в цьому одягу який він посідав. Раз на день, раннім ранком, всі мали відбути вмивальку і лазничку до чого був призначений тільки один барак. Щоби цей процес стану 30 тисячами в'язнями не тривав задовго бо С.С.-и цього не любили, всіх підгонили нагаями того, що своє зробив, чи цей що ще не зробив це все було порозкидане по дорозі, що пізніше в ганебний спосіб треба було почистити.

Майже кожної ночі виганяли нас з бараку надвір. Надворі обступали нас в ~~кільк~~ коло і били кожного хто був на краю, так що всі ховались до середини і в тій страшній метушній слабші падали на землю і там їх дусили під ногами. Тривало це годину, залишалось десяток трупів, відпускаючи нас до бараку, повторяли вони це кілька разів в ночі.

Вбігали ми до бараків такі перестрашені тулились під стіни чим в найдальші закутини, здавалось захоронити себе тим від цих страхіть.

Але в бараку було місце зроблене на ще одно страхіття. Була збудована довжезна, через цілу середину бараку, піч, з одного кінця палилось, а з другого зроблений у формі шруботяга, де запахали в'язня за якусь найменшу провину до половини його тіла, тобто голова до пояса була в середині закручена, тоді в задок били палицями доки в'язень не викинься або виходив з розуму.

не можу обминути пам'ять тих друзів які вже мали за собою досвіт рятунку в таких обставинах і давали нам поміч. Це були старі в'язні які були арештовані після відновлення незалежності Української Держави 30. червня 1941 року. Вони постарались о наше перенесення на кращі умовини конц-табору, напевно і завдяки тим молитвам нашого дорогого о. митрата Юрія Ковальського, який як святець не переставав молитись.

4
Як писав наш поет Іван Франко, молитва ломить залізо.

Переживши страшну недугу тифу в Дахаві, вийшов о. Юрій на волю, і знаю що з дуже знищеним здоров'ям. Ніколи він не нарікав і ніколи не шукав пімсти чи відплати, а в розмові о. митрат Юрій все радів тим як згадував про тих що остались живими.

Посвячую ці спомини для покійного вже св. пам. о. митрата Юрія Ковальського. Як духовного борця за своїх друзів з якими пережив страхіття людського життя. Прощаю Тебе, дорогий духовий Друже.

Хай чужа земля буде Тобі легкою. За вклад і труди Божої справедливости на ці землі.

Залишив в глибокому смутку і безмежному жалі брата Михайла і опечалену Рідню.

Іван Лагола